

Vzdělávací oblast : **Člověk a jeho svět**
Vyučovací předmět : **Vlastivěda 4. – 5. ročník**

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět **Vlastivěda** vychází ze vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět** RVP ZV. V návaznosti na vyučovací předmět **Prvouka** přináší žákům základní poznatky o významných přírodních, hospodářských, společenských, kulturních a historických okolnostech života lidí a o výsledcích jejich činnosti. Seznamuje žáky s nejvýznamnějšími osobnostmi a událostmi regionálních, národních a evropských dějin, integruje poznatky, dovednosti a zkušenosti z vyučování a osobního života žáků s dalšími informacemi z tisku, rozhlasu, televize, uvádí je do souvislostí a v potřebné míře zobecňuje. Vzdělávací obsah předmětu a převážně činnostní charakter výuky směřují zejména k tomu, aby si žáci přirozeným způsobem vytvořili kladný vztah ke své rodině, škole, obci, regionu a zemi, ve které žijí a současně, aby nabyli povědomí sounáležitosti se zeměmi integrované Evropy a s jinými demokratickými zeměmi světa. Hlavním cílem předmětu je vybavit žáka dostatečně pevnými základy jeho osobní a národní identity, a vytvořit mu podmínky pro jeho pozdější orientaci a uplatnění ve společnosti (v rámci České republiky i ostatních zemí Evropské unie).

Obsahové, časové organizační vymezení předmětu

Vlastivěda

- je realizována ve 4. ročníku - 2 hod. týdně
- v 5. ročníku - 2 hod. týdně
- vlastivěda se realizuje ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět
- vzdělávací obsah je rozdělen na pět tematických okruhů, ve vlastivědě se realizují tři okruhy

Místo, kde žijeme

- chápání organizace života v obci, ve společnosti
- praktické poznávání místních, regionálních skutečností, s důrazem na dopravní výchovu
- postupné rozvíjení vztahu k zemi, národní cítění

Lidé kolem nás

- upevnění základů vhodného chování a jednání mezi lidmi
- uvědomování si významu a podstaty tolerance, pomoci, solidarity, úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen
- seznamování se se základními právy a povinnostmi i problémy ve společnosti i ve světě
- směřování k výchově budoucího občana demokratického státu

Lidé a čas

- orientace v dějích čase, postup událostí a utváření historie věcí a dějů
 - snaha o vyvolání zájmů u žáků samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z historie a současnosti
- organizace- žáci pracují ve třídě nebo v počítačové učebně s využíváním různých forem práce, s využitím dostupných vyučovacích pomůcek.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí

Kompetence k učení

- učí se vyznačit v jednoduchém plánu obce místo bydliště, školy, cestu na určené místo
- učí se začlenit obec (město) do příslušného kraje
- učitel vede žáky k užívání správné terminologie a symboliky
- učitel žákům srozumitelně vysvětluje, co se mají naučit

Kompetence k řešení problémů

- učitel umožňuje, aby žáci v hodině pracovali s odbornou literaturou, encyklopediemi apod.
- učitel umožňuje každému žákovi zažít úspěch

Kompetence komunikativní

- učí se vyjádřit různými způsoby estetické hodnoty a rozmanitost krajiny
- využívá časové údaje – učí se rozlišit přírodní a umělé prvky v okolní krajině v minulosti, přítomnosti a budoucnosti

- učitel vede žáky k ověřování výsledků
- učitel podněcuje žáky k argumentaci

Kompetence sociální a personální

- rozlišuje vztahy mezi lidmi, národy
- odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
- učitel vytváří příležitosti k interpretaci či prezentaci různých textů, obrazových materiálů a jiných forem záznamů
- učitel vytváří heterogenní pracovní skupiny

Kompetence občanská

- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události v oblastech ČR (případně ve státech Evropy)
- projevuje toleranci přirozeným odlišnostem lidské společnosti
- učitel umožňuje žákům, aby se podíleli na utváření kritérií hodnocení činností nebo jejich výsledků
- učitel vede žáky k hodnocení vlastních výsledků

Kompetence pracovní

- uplatňuje elementární poznatky o lidské společnosti, soužití a o práci lidí, na příkladech porovnává minulost a současnost
- učitel se zajímá o náměty, názory, zkušenosti žáků
- učitel vede žáky k plánování úkolů a postupů
- učitel zadává úkoly, při kterých žáci mohou spolupracovat

Člověk a jeho svět

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokoulí
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích
- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

Učivo

domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště

škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy, riziková místa a situace

obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť

okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany

regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod

naše vlast – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR

Evropa a svět – kontinenty, evropské státy, EU, cestování

mapy obecně zeměpisné a tematické – obsah, grafika, vysvětlivky

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, popřípadě připustí svůj omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo

rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání

soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie, obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“

chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality, rizikové situace, rizikové chování, předcházení konfliktům

právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot

vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky

kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura

základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo

orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období

současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny

regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost

báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

Učební plán předmětu Vlastivěda a Přírodověda

ročník	4.	5.	celkem hodin
časová dotace	3	3	6
disponibilní hodiny	0	0	0
týdenní dotace celkem	3	3	6

Vzdělávací oblast: **Člověk a jeho svět**
 Vyučovací předmět: **Vlastivěda**
 Ročník: **4.**

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
Žák určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu - uvede významné podniky a hospodářské aktivity v regionu - určí světové strany v přírodě a podle mapy - rozliší náčrt, plán a základními typy map, vyhledá jednotlivé údaje, vysvětlí smluvní značky - popíše polohu ČR v Evropě - předvede dovednost práce s mapou, ukáže na mapě polohu ČR a sousedních států. - uvede základní informace o podnebí ČR a základních podnebných pásmech - vyhledá na mapě hlavní vodní toky, pohoří a nížiny ČR - vyhledá hlavní města jednotlivých krajů ČR - uvede hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam - vyhledá z dostupných informačních zdrojů typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hosp. a kultury, posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, správního a vlastnického - charakterizuje státoprávní uspořádání ČR - uvede nejvýznamnější velkoplošná chráněná území přírody regionu a ČR - ve skupině se spolužáky sestaví základní pravidla soužití ve škole	Místo, kde žijeme - místní oblast, region – zdroje, výroba, služby - poloha a povrch ČR - grafické znázornění povrchu – mapy, plány - orientační body a linie - světové strany - zvláštnosti krajů a oblastí ČR - státní zřízení a politický systém v ČR - státní správa a samospráva, armáda ČR - státní symboly - současný stav a aktuální problémy životního prostředí v regionu, v ČR Lidé kolem nás - základní lidská práva a práva dítěte, principy demokracie, ohleduplnost, etické	VDO 1 – občanská společnost a škola OSV 6 – poznávání lidí OSV 7 – mezilidské vztahy OSV 1 – rozvoj schopnosti	Projekty: Evropský den jazyků Barevný podzim

- rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na	zásady, zvládání vlastní emocionality,	poznávání	
---	--	-----------	--

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
společném postupu řešení - uvede základní lidská práva a práva dítěte - uvede příklady ze svého okolí, ve kterých dochází k porušování lidských práv a demokratických principů - rozumí formám vlastnictví, spoření, riziku půjček, typům příjmů a výdajů - chápe důsledky zadlužení - orientuje se v základních formách vlastnictví, používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy - vysvětlí pojem "kultura"; na konkrétních příkladech ze svého okolí uvede různé podoby a projevy kultury; uvede konkrétní příklady kulturních institucí - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti, popíše způsob života lidí v různých etapách historie - na konkrétních příkladech porovná minulost a současnost - konkrétním způsobem využije archiv, knihovnu, sbírky muzeí a galerií jako informační zdroj pro pochopení minulosti	rizikové situace, rizikové chování, předcházení konfliktům - práva a povinnosti žáků školy - právní ochrana občanů a majetku, korupce, nárok na reklamaci - formy vlastnictví, příjmy a výdaje, spoření a rizika půjček, dluhy - vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné - hmotný a nehmotný majetek - rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti - hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení, banka jako správce peněz, úspory, půjčky - podoby a projevy kultury, kulturní instituce Lidé a čas - orientace v čase a časový řád, určování času - dějiny jako časový sled událostí - kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období - proměny způsobu života v našem regionu	VDO 2 – občan, občanská společnost a stát VDO 3 - formy participace občanů v politickém životě VDO 4 - principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování	Projekty: Evropský den jazyků Barevný podzim

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
- porovná a zhodnotí na konkrétních příkladech způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti (uveďte regionální specifika) - objasní historické důvody státních svátků a významných dnů - převypráví spolužákům některou z pověstí (vázanou na nejbližší region) - stručně charakterizuje historický přínos vybraných významných osobností českých dějin (regionu, obce)	- bydlení, předměty denní potřeby v historickém vývoji - regionální památky – péče o památky - báje, mýty, pověsti – minulost kraje, předků, domov, vlast, rodný kraj - Staré pověsti české - nejstarší osídlení naší vlasti – Keltové, Germáni, Slované - Velká Morava, Přemyslovci - život ve městech a na zámcích - Karel IV., Jan Hus, Jan Žižka - Jiří z Poděbrad - Jagellonci - Nástup Habsburků (Rudolf II.)		Projekty: Evropský den jazyků Barevný podzim

Vzdělávací oblast: **Člověk a jeho svět**
 Vyučovací předmět: **Vlastivěda**
 Ročník: **5.**

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
Žák - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti, popíše způsob života lidí v různých etapách historie - na konkrétních příkladech porovná minulost a současnost - konkrétním způsobem využije archiv, knihovnou, sbírky muzeí a galerií jako informační zdroj pro pochopení minulosti - porovná a zhodnotí na konkrétních příkladech způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti (uvede regionální specifika) - objasní historické důvody státních a významných dnů - stručně charakterizuje historický přínos vybraných významných osobností českých dějin (regionu, obce) - prokazuje orientaci v základních dějinných meznících, objasní souvislosti mezi historickými období, chápe dějinný kontext vybraných událostí a problémů	Lidé a čas - doba pobělohorská - život v barokní době - ve školních lavicích J. A. Komenský - světlo rozumu – osvícenství – Marie Terezie, Josef II., reformy - život na vesnici v 18. století - manufaktury a první stroje, vynálezci - obrození měšťanské společnosti – národní obrození, buditelé českého národa - z poddaného člověka občan – nespokojenost s Habsburky, rok 1848 - stroje ovládly život – továrny, elektřina, doprava - národ sobě – vznik Rakousko-Uherska, rozvoj kultury a umění Češi a Němci – rozchod národů Směřujeme k samostatnosti – 1. sv. válka, vznik Československa - tvář Československa - válečná a poválečná léta – protektorát Čechy a Morava, 2. sv. válka - od totalitní moci k demokracii	EGS 1 – zvyky a tradice národů	Dle okolností a možností návštěva muzea, výstav, galerií. Možné tematické exkurze dle okolností.

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
Žák - ve skupině se spolužáky sestaví základní pravidla soužití ve škole - rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení - uvede základní lidská práva a práva dítěte - uvede příklady ze svého okolí, ve kterých dochází k porušování lidských práv a demokratických principů - rozumí formám vlastnictví, spoření, riziku půjček, typům příjmů a výdajů - chápe důsledky zadlužení - orientuje se v základních formách vlastnictví, používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy - vysvětlí pojem "kultura; na konkrétních příkladech ze svého okolí uvede různé podoby a projevy kultury; uvede konkrétní příklady kulturních institucí	Lidé kolem nás - základní lidská práva a práva dítěte, principy demokracie, ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality, rizikové situace, rizikové chování, předcházení konfliktům - práva a povinnosti žáků školy - právní ochrana občanů a majetku, korupce, nárok na reklamaci - formy vlastnictví, příjmy a výdaje, spoření a rizika půjček, dluhy - vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné - hmotný a nehmotný majetek - rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti - hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení, banka jako správce peněz, úspory, půjčky - podoby a projevy kultury, kulturní instituce	VDO 1 – škola jako model demokratické společnosti, demokratické Vztahy ve škole, demokratická atmosféra VDO 2 – občan jako odpovědný člen společnosti VDO 2 – přijímá odpovědnost za své postoje a činy, práva a povinnosti občana MV 1 – poznávání vlastního kulturního zakotvení MV 2 – vztahy mezi kulturami MV 3 – rovnocennost všech etnických skupin a kultur	

Dílčí výstupy	Učivo	Průřezová témata	Poznámky
Žák - zprostředkuje ostatním spolužákům zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti a v jiných zemích - orientuje se na mapě, ukáže polohu sousedních států - charakterizuje vybrané státy - objasní zásadní události a význam významných osobností v dějinách vlasti - vyhledá na mapě evropské státy a významná evropská města - vysvětlí pojmy: Evropská unie, rozliší znak EU; uvede některé výhody členství ČR v EU - uvede některý významný globální (lokální, společenský, apod.) problém a navrhne způsob řešení - zná základní principy chování za běžných rizik a mimořádných událostí - porovná světadíly a oceány podle velikosti, popíše podle mapy jejich polohu na Zemi - pracuje s mapou, popíše polohu, povrch hospodářství, faunu a flóru Evropy - rozpozná a charakterizuje podnebné pásy	Místo, kde žijeme - orientace na mapě, barvy, značky, měřítko mapy - kde jsme byli o prázdninách - kraje ČR, krajské město - Praha – hlavní město ČR - 28. 10. – ČSR – T. G. M. <i>Středočeský kraj</i> - seznámení s ostatními kraji ČR (video, encyklopedie) - Česká republika – demokratický stát - ČR – součást společenstva hospodářsky vyspělých států - rizika v přírodě v našem regionu – rizika spojená s ročními obdobími a sezónními činnostmi; mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi - <i>Evropa</i> – sjednocující se světadíl, státy střední Evropy - sousední státy ČR - Evropa – jeden ze světadílů, poloha Evropy - povrch Evropy – nížiny a vysočiny <i>Vodstvo v Evropě</i> - podnebí, rostlinstvo a živočišstvo v Evropě - hospodářství a obyvatelstvo Evropy - cestujeme po Evropě – vlastní zkušenosti žáků	EGS 1 – naši sousedé v Evropě EGS 1 – zvyky a tradice národů EGS 2 – mezinárodní setkávání, životní styl a vzdělávání mladých Evropanů EGS 3 -jsme Evropané EGS 1 - Evropa s svět nás zajímá EGS 2 - objevujeme Evropu a svět , státní a evropské symboly EGS 2 – Den Evropy EGS 3 – co Evropu spojuje a co ji rozděluje	

Učební plán vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

ročník	1.	2.	3.	4.	5.	disponibilní hodiny	celkem
Prvouka	2	2	3			1	13
Přírodověda				3	3		
Vlastivěda							